

**„A JEŚLI KOMU DROGA OTWARTA DO NIEBA – TYM, CO
SŁUŻĄ OJCZYŻNIE.....”**

J. KOCHANOWSKI

BĄDŹ GOTÓW !

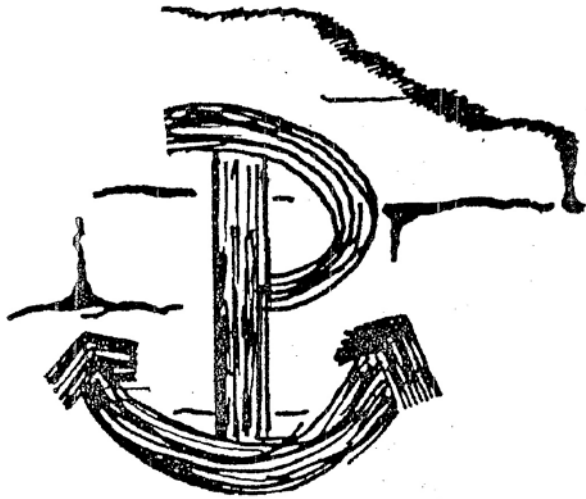
Sprawności harcerskie

„KOTWICA” i „SZARE SZEREGI”

Materiały pomocnicze

Główna Kwatera Harcerzy
Londyn, 2004 (przedruk)

Opracowanie:
hm S. Bogdanowicz

DNIEM CZY NOCĄ

Dniem czy nocą idziemy wytrwali,
w bitwach ogień hartuje nam pierś,
myśmy dawno już drogę wybrali,
jeśli nawet powiedzie - przez śmierć.

Więc naprzód, niech bron rozdziera,
niech kula szyje jak nić,
trzeba nam teraz umierać.
by Polska umiała znów żyć.

Bo czy las nam zahuczy jak morze,
czy w bruk miasta uderza nasz krok,
w naszych sercach trzepocze się orzeł
każdy pancerz przepali nasz wzrok.

Krzysztof Kamil Baczyński

Sprawność „Kotwica”

1. Zrobi domowym sposobem pieczętkę „Kotwicy” – znak Polski Walczącej w Kraju, z czasów II wojny światowej
2. Zna datę początku II wojny światowej i wie kto z kim walczył.
3. Wie co to była „Arma Krajowa”.
4. Rozmawiał z byłym członkiem Armii Krajowej, albo przeczytał o kimś z A.K. i opowie o jego działalności.
5. Wie co to były „Szare Szeregi” i co robili harcerze w czasie okupacji niemieckiej w Polsce.
6. Wie kiedy było Powstanie Warszawskie i wie o udziale Harcerstwa w Powstaniu.
7. Zaśpiewa w zespole dwie piosenki wojskowe/harcerskie z czasów okupacji.
8. Zrobi mały album poświęcony Armii Krajowej, albo wykona opaskę żołnierza Armii Krajowej z czasów Powstania Warszawskiego.
9. Swoim zachowaniem w Drużynie wykaże, że potrafi naśladować dobre cechy harcerza z „Szarych Szeregów”.

Sprawność „Szare Szeregi” (wędrownicza)

1. Narysuje „Kotwicę” i wyjaśni znaczenie i historię użycia tego znaku w czasie okupacji niemieckiej w Polsce.
2. Zna historię agresji Polski przez Niemcy i Rosję w 1939 roku, i zna przebieg walk obronnych polskich.
3. Wie co to była „Polska Podziemna” i „Armia Krajowa”. Zna nazwiska i pseudonimy dowódców.
4. Zna, w zarysie, historię Podziemnego Harcerstwa (Szarych Szeregów) i jego organizację.
5. Dowiedział się co znaczył w „Szarych Szeregach” program pracy na „Dziś – Jutro – Pojutrze”
6. Zapoznał się z życiorysem dwu postaci z podziemnego harcerstwa.
7. Opowie o przebiegu Powstania Warszawskiego ze szczególnym uwzględnieniem udziału w powstaniu oddziałów harcerskich.
8. Przeczytał i streści jedną książkę opisującą działalność harcerzy w czasie okupacji niemieckiej, albo w czasie Powstania Warszawskiego.
9. Zorganizuje i przedstawi z harcerzami - krótki pokaz poświęcony

działalności „Szarych Szeregów”.

KALENDARZYK HISTORYCZNY

- 1914 - 1918 I-sza Wojna Światowa
- 11.11.1918 Polska odzyskuje niepodległość
- 1918 - 1939 Rozwój niepodległego Państwa Polskiego
1. 9.1939 Agresja niemiecka na Polskę, z zachodu.
Początek 2-giej Wojny Światowej.
- 17.9.1939 Agresja sowiecka na Polskę, ze wschodu.
- 27.9.1939 Wojska niemieckie zajmują Warszawę
- 1940 Wojska niemieckie zajmują Belgię, Holandię,
Danię i Francję.
Wojska sowieckie zajmują Litwę, Łotwę i Estonię.
- 22.6.1941 Wybuch wojny niemiecko-sowieckiej.
- 1941 - 1945 Walki wojsk alianckich z niemieckimi.
- 1.8.1944 Wybuch Powstania przeciwko Niemcom w
Warszawie, zakończonego jego upadkiem po 63
dniach walki.
- 5.6.1945 Kapitulacja Niemiec.
Koniec 2-giej Wojny Światowej w Europie.
- 1945 Polska dostaje się pod wpływy sowieckie.
Rozpoczynają się rządy komunistów w Polsce.

HARCERSTWO - „SZARE SZEREGI” W POLSCE 1939 - 1945

Wybuch wojny. Armia Krajowa. Państwo Podziemne.

Od zakończenia 1-ej Wojny Światowej i odzyskania przez Polskę niepodległości w dniu 11 listopada 1918 roku upłynęło zaledwie 20 lat, gdy 1 września 1939 roku wojska niemieckie wtargnęły w granice Polski i rozpoczęła się 2-ga Wojna Światowa.

Francja i Anglia wypowiedziały wojnę Niemcom, natomiast Rosja zawarła tajny układ z Niemcami i 17 września wojska sowieckie wkroczyły do wschodniej Polski, rozbijając i aresztując żołnierzy, oraz wywożąc w głąb Rosji tysiące rodzin polskich.

W walkach tych wzięło udział wielu starszych harcerzy. Już pierwszego dnia wojny ginie na posterunku w Gdańsku Namiestnik Zuchowy Chorągwi. Na ulicach Bydgoszczy Niemcy rozstrzelują harcerzy i harcerki. Z wieży spadochronowej w Katowicach harcerze bronią swego miasta. Harcerki obejmują służbę sanitarną, organizują kuchnie polowe, zajmują się sierotami i zagubionymi.

28 września 1939 roku po zaciętych walkach kapituluje Warszawa. Prezydent miasta, Stefan Starzyński, organizator życia ludności Stolicy zostaje aresztowany i zesłany do obozu koncentracyjnego.

Już w przeddzień kapitulacji Warszawy, 21 września zawiązała się tam tajna organizacja pod nazwą, "Służba Zwycięstwu Polski", której celem była dalsza walka z okupantem i odzyskanie niepodległości Polski. Wkrótce tajne, konspiracyjne grupy powstały na terenie całej Polski, a organizacja wojskowa zmieniła nazwę na „Armia Krajowa”. Jej dowódcą, został generał Stefan Rowecki, pseudonim „Grot”.

Mimo okrutnego terroru niemieckiego, aresztowań, rozstrzeliwań i wysyłki do obozów koncentracyjnych, w całym kraju zaczęło się tworzyć konspiracyjne, „Podziemne Państwo” polskie. Powstały tajne władze rządowe, powstały tajne szkoły polskie, zaczęły wychodzić konspiracyjne pisma, zorganizowało się polskie sądownictwo, wznowiły działalność tajne organizacje społeczne i polityczne. Wśród tych licznych organizacji nie zabrakło też Harcerstwa.

Harcerstwo. „Szare Szeregi”.

50 lat temu, w dniu 27 września 1939 zebrali się w Warszawie Instruktorzy i Instruktorzy i postanowili, że Harcerstwo, mimo okupacji niemieckiej i sowieckiej, będzie kontynuowało swą działalność „służby Polsce” - w „podziemiu”, konspiracyjnie.

Harcerze przyjęli kryptonim (tajną nazwę) – „Szare Szeregi”, a Harcerki działające w czasie kampanii wrześniowej jako „Pogotowie Harcererek” przyjęły nazwę: „Związek Koniczyn”, a później „Bądź Gotów”.

Pierwszym Naczelnikiem „Szarych Szeregów” został wybrany 24-letni harcmistrz z Poznania, Druch Florian Marciniak, (pseudonim „Nowak”), w cztery lata później aresztowany przez Niemców i zamordowany 20.2.1944. Po aresztowaniu Marciniaka funkcję Naczelnika „Szarych Szeregów” objął harcmistrz Stanisław Broniewski

(pseudonim „Orsza”).

Program pracy „Szarych Szeregów” opierał się na tych samych zasadach co w ZHP przed wojną i miał na celu wychowanie dobrego obywatela - Polaka, w oparciu o Prawo i Przyrzeczenie harcerskie.

Nie było jednak oficjalnych zbiórek, nie nosiło się mundurów, ani odznak. Nie było kolonii czy obozów pod namiotami (chyba że dla harcerzy w Partyzantce).

Była to SŁUŻBA, to jest codzienna walka z wrogiem, wymagająca posiadania wszystkich zasadniczych cech dobrego harcerza: Sprawności, Karności, Zaradności, Solidności, Punktualności, Inicjatywy, Odwagi.

Harcerstwo w owym czasie dzieliło się według wieku na trzy grupy: najmłodszy o kryptonimie „Zawisza”, starszą-wędrowniczą, o kryptonimie „B.S.” (Bojowe Szkoły) i starszych harcerzy „G.S.” (Grupy Szturmowe). Program pracy każdego z tych szczebli był nastawiony na trzy okresy działania: „Dziś - Jutro – Pojutrze”.

Na „Dziś” trzeba było pełnić służbę w trudnych warunkach konspiracji. Na „Jutro” trzeba było się szykować do otwartej walki z wrogiem, w Powstaniu. Na „Pojutrze” trzeba było się uczyć i przygotowywać do pracy w odbudowywaniu wolnej Polski.

W grupie „Zawiszków” chłopcy pełnili funkcje wywiadowcze, obserwując rozmieszczenie i przesunięcia wojsk niemieckich i przekazując to do wywiadu wojskowego. Działali jako gońcy i łącznicy. Pomagali w kolportażu tajnych pism. Szkolili się w terenoznawstwie miejskim, pierwszej pomocy. Przygotowywali objęcie poczty polowej w czasie Powstania.

Drużyny „B.S.” włączyły się przede wszystkim do akcji Małego Sabotażu, kryptonim „Wawer”. Akcja ta miała na celu podnoszenie na duchu społeczeństwa polskiego (napisy na murach "Victoria", sławne symbole Polski Walczącej – „Kotwice”, wywieszanie flag polskich), a także dokuczanie hitlerowcom i ich współpracownikom (ulotki dywersyjne, wybijanie szyb, gazowanie kin niemieckich).

W organizacji „Wawer” Komendantem głównym był harcmistrz Aleksander Kamiński, pseudonim „Dąbrowski” (znany twórca ruchu zuchowego w Polsce, autor wielu podręczników zuchowych, a także autor książki o Harcerzach z „Szarych Szeregów”, pod tytułem „Kamienie na Szaniec”).

Do Powstania przygotowywali się chłopcy z „B.S.” przechodząc przeszkolenie wojskowe na kursach piechoty i łączności.

Ostatni szczebel to starsi harcerze z „G.S.” (Grupy Szturmowe). Wywodzili się oni głównie z grupy B.S.-ów, gdzie w czasie licznych i trudnych zadań małego sabotażu zdobywali zaprawę bojową, aby później podjąć się bezpośredniej walki z wrogiem w Wielkiej Dywersji.

Pierwszą akcją bojową Grup Szturmowych było wysadzenie pociągu niemieckiego pod Kraśnikiem (Dowódca „Zośka” - T. Zawadzki). W marcu 1943r. harcerze z „G.S.” dokonali słynnego odbicia więźniów polskich przewożonych w konwoju policyjnym,

w akcji pod Arsenalem (komendant akcji: "Orsza" - S. Broniewski). W innych akcjach „G.S.”-ych wysadzali mosty kolejowe, likwidowali posterunki graniczne, niszczyli pociągi, wykonywali wyroki na głównych oprawcach z Gestapo. Doskonale i precyzyjnie wykonaną akcją była likwidacja szefa policji i SS w Warszawie, Franka Kutschery.

Jednocześnie większość tych starszych harcerzy prowadziło pracę wychowawczą i szkoleniową w Drużynach młodszych, oraz nadawało kierunek ideowy całej Organizacji „Szarych Szeregów”. Wydawali tajne pismo harcerskie „Bądź Gotów”, opracowywali i wydawali podręczniki szkoleniowe i „Małego Sabotażu”.

Działalność Drużyn „Szaro-szeregowych”, jakkolwiek najżywsza w Warszawie, to jednak obejmowała swą siatką teren prawie całej Polski. Niezależnie działały też inne organizacje harcerskie oraz grupy oparte o kadrę instruktorów harcerskich, jak „Hufce Polskie”, „Wigry” oraz samodzielne drużyny i kręgi.

POWSTANIE WARSZAWSKIE 1.8.1944 - 5.10.1944

W czerwcu 1944 wojska alianckie lądują we Francji i wypierają Niemców. Rosjanie w pościgu za wojskami niemieckimi już wcześniej przekraczają granice Polski. Pod koniec lipca wojska rosyjskie docierają do Wisły. Jednocześnie Niemcy ogłaszają w Warszawie przymusowy nakaz stawienia się wszystkich mężczyzn do robót dla wojska. Ochotników nie było. Dowództwo Armii Krajowej zarządza rozpoczęcie Powstania na godz. 5 południu 1-go sierpnia 1944 roku. Komendę obejmuje Generał Bór-Komorowski.

W czasie pierwszych dni walki powstańcy, mimo słabego uzbrojenia i braku amunicji opanowują prawie całość miasta, za wyjątkiem kilku silnie bronionych punktów oporu niemieckiego.

Po pięciu latach okupacji w Warszawie powiał duch wolności. Na ulicach załopotały polskie flagi, na ramionach dziewcząt i chłopców ukazały się opaski biało-czerwone z polskim orłem. W szeregach powstańców znalazło się ponad 50000 żołnierzy. Cywilni budowali barykady, pomagali w zaopatrzeniu, transporcie i służbach porządkowych.

Dowództwo A.K. liczyło, że z chwila, wybuchu Powstania, wojska rosyjskie (wśród których były oddziały polskie) przekroczą Wisłę i wesprą powstańców. Niestety armia rosyjska stanęła beczynnym na drugim brzegu Wisły. W dodatku władze rosyjskie odmówiły udzielenia pozwolenia na lądowanie samolotów alianckich niosących pomoc Warszawie.

Wojska niemieckie, otaczające Warszawę, od zachodu i północy, przeszły do przeciwnatarcia. Uzbrojeni w doskonały sprzęt bojowy, czołgi, artylerie, i lotnictwo, zaczęli wypierać powstańców z poszczególnych dzielnic, a pozostałych mieszkańców bezlitośnie masakrowali. Padła Wola, potem Starówka, Czeńiaków, Mokotów, Żoliborz.

Otoczone ze wszystkich stron resztki powstańców broniły się przez 63 dni. 5 października Generał Bór-Komorowski podpisał kapitulację. Powstańcy poszli do

niewoli.

Mimo tego tragicznego końca walk Armii Krajowej, duch oporu i duch wolności z tamtych dni przetrwał przez lata i żyje wśród Polaków.

Harcerstwo w Powstaniu.

Od pierwszego dnia Powstania Harcerki i Harcerze znaleźli się w pierwszych szeregach walczących powstańców.

Do walki stanęły Bataliony harcerskie „Zośka”, „Parasol”, „Wigry”, kompania harcerska „Gustaw” i wiele plutonów i drużyn harcerskich. Najmłodszy pełnił służbę łączników. W rękach Harcerzy była cała poczta polowa w Warszawie. Harcerki włączyły się w pracę na punktach sanitarnych, opieki społecznej, na punktach żywnościowych. Nie było prawie żadnego oddziału, w którym by się nie znaleźli młodzi ludzie z krzyżem harcerskim na piersi.

Batalion „Zośka”, dzięki swej służbie w dywersji, był jednym z najlepiej uzbrojonych oddziałów powstańczych. Już w pierwszym natarciu batalion zdobywa silnie bronione koszary niemieckie. Potem bierze udział w zaciętych walkach w obronie dzielnicy Wola. Przeważające siły wojsk niemieckich zmuszają batalion wraz z innymi oddziałami do wycofania się na Stare Miasto („Starówka”). Tam Niemcy za wszelką cenę chcą opanować teren Starówki.

Bombardowania artyleryjskie i lotnicze burzą dom po domu. Stłoczeni na małej przestrzeni powstańcy przedzierają się kanałami kanalizacyjnymi, pod ulicami zajętymi przez Niemców, do Śródmieścia. Nieliczni pozostali żołnierze batalionu „Zośka” przebijają się górą przez kordon niemiecki.

W dalszych walkach resztki batalionów „Zośka” i „Parasol” wraz z wieloma innymi oddziałami walczą w Śródmieściu i na Czerniakowie. Batalion „Zośka”, jedyny z oddziałów powstańczych, zostaje przedstawiony do odznaczenia „Virtuti Militari”.

Epopea harcerskiej walki z wrogiem dobiegła do końca.

W Powstaniu Warszawskim poległo setki Harcerek i Harcerzy, Instruktepek i Instruktorów. Wypełnili Oni swą służbę harcerską do końca wierząc, jak pisał poeta-harcerz, Kamil Baczyński, że

„ trzeba nam teraz umierać
by Polska umiała znów żyć.”

Nie zapomnijmy o Nich w naszych modlitwach, a czynami swoimi oddajmy Im hołd w codziennej dobrej służbie Bogu, Polsce i bliźnim.

SZARE SZEREGI

I iść będziemy w Polskę
Szarymi Szeregami .
I będzie Bóg nad nami
I będzie Naród z nami.

I będziem iść jak hymny
Wskroś miast, wskroś wsi, polami
I będziem równać w prawo
Szarymi Szeregami.

Gdy rzuca nam wezwanie
Ze wschodu i z zachodu
Ruszymy do pochodu
Zawisza miecz nam poda.

Zabębni ziemia twardo
Gąsienic kopytami
I będziem równać w prawo
Szarymi Szeregami.

I będziem gmach budować
Harcerskim zwykłym bojem
Otworzym w szerz podwoje
Dla trudu, dla pokoju.

I będzie Polska młoda
My będziem Polakami
I staniem - straż - przed gmachem
Szarymi Szeregami.

PYTALI SIĘ NAS

Pytali się nas daleko na świecie:
O co wy się tak, Polacy, bijecie?
O wiatr od Tatr,
o każdą kroplę z własnych rzek,
o cień od drzew
i o Bałtyku chłodny brzeg.

Ref. : I o piosenkę, co w lesie
echo za nami poniesie.

Pytali się nas daleko na świecie:
O co wy się tak, Polacy, bijecie?
O Iśnienie... gwiazd,
o wolność naszych własnych dróg,
o spokój... gniazd
i każdej chaty niski próg.

Ref. : I o piosenkę, co w lesie
echo za nami poniesie.

Pytali się nas daleko na świecie;
O co wy się tak, Polacy, bijecie?
O błękit... nieb,
o naszych ojców stopy ślad,
o własny... chleb
i o ten nowy lepszy świat!

Ref. : I o piosenkę, co w lesie
echo za nami poniesie.

HEJ, CHŁOPCY !

Hej, chłopcy, bagnet na broń!
Długa droga, daleka, przed nami,
Mocne serca, a w ręku karabin,
Granaty w dłoniach i bagnet na broni.

Jasny świt się roztoczy,
Wiatr owieje nam oczy
I odetchnąć da płucom i rozgorzeć da krwi,
I piosenkę, jak tęczę, nad nami roztoczy
W równym rytmie marsza: raz, dwa, trzy...

Hej, chłopcy, bagnet na broń!
Długa droga, daleka, przed nami trud i znój,
Po zwycięstwo my, młodzi idziemy na bój,
Granaty w dłoniach i bagnet na broni.

Ciemna noc się nad nami
Roziskrzyła gwiazdami,
Białe wstęgi dróg w pyle, długie noce i dni,
Nowa Polska, Zwycięska, jest w nas i przed nami
W równym rytmie marsza: raz, dwa, trzy...

Hej, chłopcy, bagnet na broń!
Bo kto wie, czy to jutro, pojutrze, czy dziś
Przyjdzie rozkaz, że już, że już trzeba nam iść...
Granaty w dłoniach i bagnet na broni!

DESZCZ JESIENNY

Deszcz, jesienny deszcz,
Smutne pieśni gra,
Mokną na nim karabiny,
Hełmy kryje rdza.

Nieś po błocie w dal,
W zapłakany świat,
Przemoczone pod plecakiem
Osiemnaście lat.

Gdzieś daleko stąd,
Noc zapada znów,
Ciemna główka twej dziewczyny
Chyli się do snu.

Może właśnie dziś
Patrzy w mroczną mgłę
I modlitwą prosi Boga,
By zachował cię.

Deszcz, jesienny deszcz,
Bębni w hełmu stal,
Idziesz, młody żołnierzyku
Gdzieś w nieznaną dal.

Może jednak Bóg
Da, że wrócisz znów,
Będziesz tulił ciemną główkę
Miłej twej do snu.

DZIŚ DO CIEBIE PRZYJŚĆ NIE MOGĘ

Dziś do ciebie przyjść nie mogę,
Idę zaraz w nocy mrok,
Nie wyglądam za mną oknem,
W mgłę utonie próżno wzrok.

Na co ci, kochanie, wiedzieć,
Gdzie dziś w nocy będę spać,
Dłużej tu nie mogę siedzieć,
Na mnie czeka leśna brać.

Księżyc zaszedł już za lasem,
We wsi gdzieś szczekają psy,
A nie pomyśl sobie czasem,
Że do innej śpieszno mi.

Kiedy wrócę znów do ciebie,
Może w dzień, a może w noc
Dobrze będzie nam jak w niebie,
Pocałunków dasz mi moc.

Gdy nie wrócę niechaj wiosną
Moją rolę sieje brat,
Kości moje w mech porośłe
Niech użyźnią ziemi szmat.

W pole wyjdź którego ranka,
Na snop żyta rękę złóż
I ucałuj jak kochanka,
Ja żyć będę w kłosach zbóż.

SMUTNA RZEKA

Smutna rzeka, księżyc po niej pływa
Nad nią ciemne dłonie chyli klon,
Śpij dziecko, nic się nie odzywa,
Śpi w mogiłach zakopana broń.
Śpij dziecko, nic się nie odzywa,
Śpi w mogiłach zakopana broń.

Smutna rzeka, usnął las cienisty
Srebrne gwiazdy spadły w srebrną toń,
Gdzieś po polach, gdzieś po lasach mglistych
Czujnie drzemie zakopana broń.

Smutna rzeka, księżyc po niej spłynął
Ciemna noc na liściach kładzie dłoń,
Śpij dziecko, śpij żołnierski synu,
Już niedługo obudzimy broń.
Śpij dziecko, śpij żołnierski synu,
Już niedługo obudzimy broń.

MARSZ MOKOTOWA

Nie grają nam surmy bojowe
I werble do szturm nie warczą,
Nam przecież te noce sierpniowe
I prężne ramiona wystarczą.

Niech płynie piosenka z barykad
Wśród bloków, zaułków, ogrodów,
Z chłopcami niech idzie na wypad,
Pod rękę, przez cały Mokotów.

Ten pierwszy marsz ma dziwną moc,
Tak w piersiach gra, aż braknie tchu,
Czy słońca żar, czy chłodna noc,
Prowadzi nas pod ogniem z luf.

Ten pierwszy marsz niech dzień po dniu,
W poszumie drzew i w sercach drży,
Bez próżnych skarg i zbędnych słów,
To nasza krew i czyjeś łzy!

Niech wiatr ją poniesie do miasta
Jak żagiew płonąca i krwawą,
Niech w górze zawiśnie na gwiazdach,
Czy słyszysz, płonąca Warszawo?

Niech zabrzmie w uliczkach znajomych,
W Alejach, gdzie były już nie kwitną,
Gdzie w twierdze zmieniły się domy,
A serca z zapалу nie stygną!

Ten pierwszy marsz ma dziwną moc,
.....

PAŁACYK MICHŁA

Pałacyk Michła, Żytńia, Wola,
bronią jej chłopcy od „Parasola”,
choć na „tygrysy” mają wisy –
to warszawiaki, fajne chłopaki – są!

Czuwaj wiaro i wytężaj słuch,
pręż swój młody duch, pracując za dwóch!
Czuwaj wiaro i wytężaj słuch,
pręż swój młody duch, jak stal!

Każdy chłopaczek chce być ranny...
sanitariuszki - morowe panny,
i gdy cię kula trafi jaka,
poprosisz pannę - da ci buziaka - hej!
Czuwaj wiaro i wytężaj słuch...

Z tyłu za linią dekwownicy,
intendentura, różne umrzyki.
gotują zupę czarną kawę
i tym sposobem walczą za sprawę - hej!
Czuwaj wiaro i wytężaj słuch...

Wiara się bije, wiara śpiewa,
szkopy się złoścą, krew ich zalewa,
różnych sposobów się imają,
co chwila „szafę” nam posuwają - hej!
Czuwaj wiaro i wytężaj słuch...

Lecz na nic „szafa” i granaty,
za każdym razem dostają baty
i co dzień się przybliża chwila,
że zwyciężymy! i do cywila - hej!
Czuwaj wiaro i wytężaj słuch...

KSIAŻKI

Niebo nieznanne

Maria Kann. Wyd. MON. Warszawa (871 Str.).

Okupacyjne wspomnienia, pisane z myślą uczczenia szarych bohaterów walki o wolność. Autorka stara się zobrazować nastrój młodzieży harcerskiej, jej patriotyczną, ideową postawę w służbie Polsce, pełnionej w niezwykle trudnych warunkach.

Kamienie na szaniec

Aleksander Kamiński. Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1968, (140 str.).

Omówić tej książki nie można. Trzeba ją przeczytać! Autor wprowadza czytelnika takim wstępem:

„Posłuchajcie opowiadania o Alku, Rudym, Zoście i kilku innych cudownych ludziach, oraz o niezapomnianych czasach 1939-1943 roku, o czasach bohaterstwa i grozy. Posłuchajcie opowiadania o ludziach, którzy w tych niesamowitych latach potrafili żyć pełnią życia, których czyny i rozmach wycisnęły piętno na stolicy oraz rozeszły się echem po kraju, którzy w życie wcielić potrafili dwa wspaniałe ideały: Braterstwo i Służbę.”

Zośka i Parasol

Aleksander Kamiński. „Iskry”. Warszawa 1957, (645 str.).

Książka powyższa jest opowieścią o dwóch batalionach harcerskich, które zdobyły sobie wielkie uznanie w historii zmagania z okupantem niemieckim. Nie jest to opracowanie ściśle historyczne, choć oparte jest na dokumentach i relacjach. Autor, przyjaciel wielu z bohaterów książki, opisał dzieje obu batalionów, ich zbiórki, akcje bojowe, dyskusje, walki powstańcze, a jednocześnie przedstawił wspaniałego ducha jaki panował wśród uczestników walk.

Czarne Żórawie

Anatol Krakowiecki. Książnica Polska, Glasgow 1946. (95 str.).

W małej tej książeczce autor przedstawia krótki okres pracy jednej z drużyn krakowskich. Radosne dni lata 1939 roku, wojna, łapanie, rozstrzelanie... powstanie drużyny „Czarnych Żórawi”, konspiracja, aresztowanie... wysadzenie pociągu, zabicie hitlerowca i ciągle dręczące pytanie: „czy mogę być dalej harcerzem?” Opowieść dobrze oddaje atmosferę tamtych czasów.

Harcerska Poczta Polowa

Tadeusz Gryżewski. „Ruch”, Warszawa 1966, (75 str.).

Książka stanowi zwięzłą monografię historyczną harcerskiej poczty polowej w czasie powstania 1944 roku. Zawiera ona wiele ilustracji, fotografii, znaczków, nadruków i innych informacji filatelistycznych.

Tropami powstańczej przesyłki

Jerzy Kasprzyk. "Czytelnik", Warszawa 1960, (200 str.).

Treścią książki jest służba harcerska „Zawiszaków”, młodych harcerzy którzy w czasie powstania warszawskiego zorganizowali i obsługiwali pocztę harcerską. Autor, „Zawiszak”, bardzo ciekawie opisuje przeżycia własne i kolegów w czasie doręczania przesyłek poprzez barykady i linie walki.

Pamiętnik żołnierzy baonu „Zośka”

Praca zbiorowa, Red. Tadeusz Sumiński, „Nasza Księgarnia”. Warszawa 1957 (527 str.).

Jest to wybór pamiętników byłych żołnierzy „Zośki”, obejmujących walki powstańcze na terenie Woli, Starówki i Czerniakowa. Książka zawiera też imienny spis poległych członków dowództwa zgrupowania „Broda”, oraz batalionu „Zośka”.

Niebo bez ptaków

Danuta Brosko-Mędryk. Wyd. MON., Warszawa 1968, (393 str.).

Autorka - jako małaletnia jeszcze uczennica, aresztowana przez Niemców w Warszawie, pod zarzutem działalności konspiracyjnej - dostaje się do więzienia na Pawiaku, a następnie pierwszym transportem do lubelskiego obozu zagłady na Majdanku. Pamiętnik jest cenną informacją na temat działalności społecznej i kulturalnej kobiet-więźniarek na Majdanku. Autorka ukazuje w swej książce dziesiątki sylwetek Polek, będących wzorem bohaterstwa i poświęcenia. Opisują również pomoc dla więźniów, organizowaną z zewnątrz przez harcerki, których imiona z „Lucyną” na czele przetrwały do dziś jako symbol siostrzanej opieki.

Zwiadowcy z Szarych Szeregów

Józef Krzyczkowski. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1972, (272 str.).

Autor książki płk. Krzyczkowski pseudonim „Szymon”, - w chwili wybuchu powstania dowódca grupy „Kampinos” Tak pisze na wstępie: „Głównymi bohaterami tej książki są dwaj chłopcy z Warszawy, którzy w roku 1943, mając po 11 lat wstąpili do Szarych Szeregów. Obaj należeli do drużyny im. M. Traugutta z Hufca „Zawiszaków”. W roku 1944 znaleźli się w szeregach partyzantów, gdzie pełnili odpowiedzialną służbę łączników i zwiadowców.” Autor opisuje w sposób żywy i porywający szereg akcji, w których biorą udział dziewczęta i chłopcy: łączniczki, zwiadowcy i sanitariuszki AK, działający w Puszczy Kampinoskiej, w Laskach oraz w powstańczej Warszawie.

Najmłodszy żołnierze walczącej Warszawy

Andrzej Czarski. Inst. Wyd. „Pax”, Warszawa 1971, (404 str.).

Książka napisana jest przez młodego uczestnika konspiracji i powstania. W

kilkunastu rozdziałach autor żywo przedstawia losy kolegów i koleżanek w latach okupacji. Wśród tych wspomnień przewijają się bardzo wiele postaci harcererek i harcerzy, którzy mimo młodego wieku potrafili pełnić ciężką służbę pomocniczą i liniową.

Wieża spadochronowa

Kazimierz Golba. Wydawnictwo „Śląsk”. Katowice 1959, (187 str.).

Podtytuł książki brzmi „Harcerze śląscy we wrześniu 1939” i to jest jej treścią, podaną w formie opowiadania. Walka na Śląsku zaczęła się już na wiele dni przed 1 września 1939 roku - przeciwko dywersantom niemieckim. Kiedy wojska niemieckie wtargnęły na ziemie polskie, harcerze też stanęli do walki. Szczytowym punktem ich walk, opisanym w książce, była obrona Katowic z wieży spadochronowej.

Bez mundurów

R. Bolduan i M. Podgóreczny. Wydawnictwo Morskie, Gdynia 1966. (174 str.).

Książka ta ujęta w formę opowieści obrazuje bardzo ciekawie działalność harcerzy na terenie Gdyni i Gdańska w okresie okupacji niemieckiej. Opis kilkuletniej, konspiracyjnej walki harcerzy z wrogiem, kończący się dramatyczną, ale zwycięską akcją B2, która uchroniła Gdynię od kompletnego zniszczenia.

Miałem wtedy 14 lat

Jerzy Filipowicz. Inst. Wyd. „Pax”, Warszawa 1969. (195 str.).

Gdy wybuchła wojna w 1939, roku autor książki miał 10 lat. Do powstania zgłosił się wraz z wielu rówieśnikami jako żołnierz AK. W książce opisuje, z własnego doświadczenia gorące i tragiczne dni Warszawy, gdzie z jego oddziału ze 100 żołnierzy przeżyło tylko około 30.

Harcerze wierni do ostatka

Józef Kret, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1969, (125 str.).

Autor hm. Józef Kret wychował się i żył na Śląsku. Tam miał swych najbliższych przyjaciół, instruktorów harcerskich, którym poświęcił te wspomnienia. Są one, jednocześnie, obrazem chwalebnej postawy harcerstwa śląskiego w czasie tragicznych lat hitlerowskiego najazdu i okupacji.

Pod Arsenalem

St. Broniewski. „Iskry”, Warszawa. 1957.

26 marca 1943 oddział grup szturmowych Szarych Szeregów dokonał brawurowego uwolnienia więźniów z rąk niemieckich w walce pod Arsenalem w Warszawie. Szczegóły tej akcji, jej przyczyny, przygotowanie i wykonanie, oraz tragiczną śmierć „Rudego”, „Alka” i „Tadzia II” opisuje w tej książce ówczesny komendant Warszawskiej Chorągwi „Szarych Szeregów” Stanisław

Broniewski, pseudonim Stefan Orsza.

Mali bohaterowie

Zofia Lorentz.; Wydawnictwo Łódzkie, 1947.

Mała książeczka zawiera 16 opowiadań o rocznikach najmłodszych, których entuzjazm i zapał do wykonywania trudnych zadań stawiały w szeregu walczących z wrogiem.

Autorka opowiada w sposób bezpośredni i prosty o - ponad wiek dziecinny bohaterów - niezwyklej postawie najmłodszych, gotowych do złożenia najwyższej ofiary w służbie dla Polski.

Wartość tej niewielkiej książeczki polega zarówno na prawdziwości opisu wydarzeń, jak również na doskonałej, bo jasnej i pięknej formie literackiej.

Przemoczone pod plecakiem osiemnaście lat.

Ryszard Górecki. Książka i Wiedza. Warszawa, 1974 (370 str.).

Kiedy wybuchła wojna W 1939 roku. autor książki miał 13 lat, a kiedy po upadku powstania warszawskiego dostał się do niewoli niemieckiej miał 18 lat. W książce, R. Górecki opisuje w bardzo bezpośredni i szczery sposób przeżycia własne i kolegów w okresie od września 1939 do września 1944, kiedy jako harcerz, członek „Szarych Szeregów” był łącznikiem, kolporterem, uczestnikiem „małego sabotażu”, dywersantem i wreszcie żołnierzem powstańczym.

Wojna warszawsko-niemiecka.

Czesław Michalski. Czytelnik, Warszawa. 1974 (420 str.)

Mały sabotaż był jedną z wielu form walki z okupantem niemieckim. Na terenie Stolicy przybrał on jednak formę ustawicznej „wojny” prowadzonej przez warszawiaków z hitlerowcami.

Kierownictwo akcji sabotażowej było w rękach Organizacji „Wawer”, w której Czesław Michalski był zastępcą komendanta głównego, hm. A. Kamińskiego. Opisy akcji „wawerskich” podane w książce stanowią pasjonującą lekturę, a jednocześnie są istotnym dokumentem historycznym.

Wielka Gra.

Książka wydana w Londynie w 1974 roku przez Zarząd Główny Koła b.Żołnierzy Armii Krajowej. Na treść książki składają się informacje historyczne o Harcerstwie w Polsce w czasie II wojny światowej, oraz opowiadania, relacje, krótkie życiorysy Harcerek i Harcerzy.

Całym życiem.

hm. Stanisław Broniewski. PWN Warszawa 1983. Źródłowa i bardzo ciekawa relacja byłego Naczelnika „Szarych Szeregów” Harcmistrza Stanisława Broniewskiego, pseudonim „Orsza” o rozwoju, o pracy, a przede wszystkim o wspaniałym duchu jaki panował wśród konspiracyjnej Organizacji Harcerzy.

Wykonanie sprawności „Kotwica” i „Szare Szeregi”

Wymagania na Sprawność mają na celu, nie tylko zapoznanie z tematyką AK i Szarych Szeregów, ale także wyrobienie u kandydata dodatnich cech jakie osiągnęli chłopcy i dziewczęta z Szarych Szeregów w czasie okupacji i powstania.

- Braterskość
- Solidność
- Odwaga
- Sprawność fizyczna
- Pomysłowość
- Szybkość decyzji
- Karność
- Samozaradność
- Inicjatywa
- Punktualność
- Zmysł obserwacji

Obie sprawności najlepiej przerabiać zespołowo, a szczególnie sprawność „Kotwica” wśród harcerzy młodszych. Można to robić w formie cyklu na kolejnych zbiórkach, albo na obozie.

Przed rozpoczęciem sprawności Zastępowy czy Drużynowy winien zapoznać się z zasadniczymi wiadomościami o Szarych Szeregach i Armii Krajowej, oraz powinien przeczytać „Kamienie na Szaniec” i jakieś wspomnienia z akcji powstańczej. Patrz spis książek !

Potrzebne materiały do Sprawności

(ale, jak ich wszystkich nie ma to też trzeba sobie dać radę ! Grunt to pomysłowość !)

- Zasadnicze informacje historyczne (w załączeniu)
- Książka „Kamienie na Szaniec”.
- Różne książki o AK i SzSz.
- Mapa Polski i Mapa Warszawy.
- Fotografie z A.K.
- Afisze powstańcze.
- Fotokopie z książek i broszur o AK.

- Słowa piosenek.
- Kasety/Płyty z piosenkami
- Kasetę-Video z powstania.
- Filmy (niestety trzeba mieć aparat).
- Różne eksponaty pożyczone od znajomych.
- Polskie Flagi
- Wstążki białe, czerwone, czarne(do swastyki).
- Pędzle, Farby, „Felt pens”, Taśma klejąca.

Rozpoczęcie Sprawności

Najlepiej zacząć Sprawność od uroczystego dopuszczenia do "Kotwicy" i złożenia „Przysięgi” harcerza Szarych Szeregów.

Na Sali (w pokoju) wiszą polskie flagi. Na ziemi czerwona flaga ze swastyką. Z płyt melodia „Hej.. chłopcy”. Harcerze po kolei stają na swastyce i trzymając rękę nad polską flagą wypowiadają słowa „Przysięgi”:

„Obiecuję być dobrym następcą
Harcerza z „Szarych Szeregów”,
Być bratem każdemu innemu harcerzowi,
Bronić imienia Polski.”

Po „Przysiędze”, każdy wpisuje się do specjalnej księgi rysując małą „Kotwicę”.

Wszyscy razem śpiewają piosenkę „Hej chłopcy”.

Po dowiedzeniu się więcej o Harcerzach z Szarych Szeregów, chłopcy powinni wybrać sobie pseudonimy prawdziwych postaci z czasów wojny, żołnierzy A.K.

Jako jedno z zadań chłopcy powinni się coś więcej dowiedzieć o tej osobie i wpisać to do księgi, obok swojego podpisu.

Zakończenie Sprawności

Znów uroczycie. Pokój udekorowany. Może będzie i wystawa. Zaproście kogoś, kto opowie o AK, lub SzSz. (byle nie za długo). Pośpiewajcie piosenki, które poznaliście. Wszyscy w pełnych mundurach, biało-czerwone opaski na ramionach. Werbel. Znicze.

Można też zrobić zbiórkę alarmową, w cywilnych ubraniach (tak jak w konspiracji) + opaski. Przychodzenie w odstępach 1 minutowych.

Cisza. Potem wręczenie Sprawności.

Troche różnych pomysłów

Kotwica

- Każdy rysuje/maluje na kartce 5 „Kotwic”. Wystawa. Nagroda za najlepszą „Kotwicę”.
- Rysujemy duże „Kotwice”: prawą ręką, lewą ręką, bez patrzenia (po ciemku). Na wyścigi.
- Wyścig z przeszkodami, na końcu malowanie kotwic na dużym arkuszu zawieszonym na ścianie.
- Malowanie bez zauważenia przez wartownika (On może mieć zawiązane oczy, lub też sprawdzać tylko co pewien czas. Wymyślcie sami zasady.)

Daty.Nazwiska.

- Podać harcerzom do zapisania nazwiska i daty związane ze sprawnością. Podać też pseudonimy.
- Na kartkach napisać sporo nazwisk/dat różnych, a także te związane ze sprawnością. Rorzucić. Harcerze mają wybrać tylko te potrzebne.
- Rozdać kartki z nazwiskami, datami, miejscami – Trzeba połączyć je aby pasowały tematycznie.
- Można kartki pokrajać i dać do złożenia.

Warszawa

- Narysować dużą mapę Warszawy (patrz załącznik).
- Każdy rysuje z pamięci podobną mapkę.
- Spisujemy dzielnice Warszawy.
- W grze „piłka do dołka” każdy przyjmuje inną nazwę dzielnicy Warszawy.
- Na porządnej mapie Warszawy „maszerujemy” palcem po mapie: od Kolumny Zygmunta do pomnika Szopena, z Woli do Wilanowa, z Mokotowa na Pragę (jakie mosty).
- Pokazać kilka pomników warszawskich. Zastępy lub patrole przedstawiają te pomniki (Szopen, Kopernik, Kiliński, Nike, Lotnik, Król Zygmunt).

Gazetka ścienna

- Na ścianie zawieszamy arkusz papieru. Na nim umieszczamy rysunki, fotografie, opisy zdarzeń ze zbiorów sprawnościowych. Spis chłopców. Pseudonimy. Wycinki fotokopie z książek. Z gazet.

Gryps

- Tajna wiadomość przekazywana z więzienia do konspiracyjnej organizacji. Zazwyczaj na bardzo małych papierkach.

- Konkurs na napisanie przyrzeczenia i prawa harcerskiego na najmniejszej kartce !

Piosenki

- Rozdać teksty fotokopiowane, albo lepiej niech każdy wpisze do swojego śpiewnika. Przy piosence można dodać rysunek związany z treścią piosenki.

- Przynieść taśmę i zagrać piosenki.
- Przecwiczyć śpiew zbiorowo. Nagrać na taśmę.
- Konkurs indywidualny. Przegranie na taśmę.
- Pokazy treści piosenek.
- Rozpoznawanie piosenek z gwizdania, lub mruczando.

Książki .

- Jeśli jest ich więcej - to wystawa.
- Czytanie urywków z „Kamieni na Szaniec”, lub z innych książek o AK i SzSz.
- Po przeczytaniu urywka - Konkurs pamięciowy. Kto co zapamiętał: nr.domu, nazwisko Niemca, okrzyk bojowy?
- Warto nagrać jakiś urywek na taśmie, aby móc go kilka razy powtórzyć.
- Można połączyć nagrany urywek z piosenkami.
- Spróbujcie nagrać własny pokaz - słuchowisko.

Przekazywanie wiadomości

- Gońcy. Przekazywanie meldunku słownego. Przekazywanie od gońca do gońca bez zniekształcenia.
- Zapamiętanie wiadomości przez pewien czas. 10 minut, pół zbiórki, przez tydzień.
- Przekazywanie wiadomości przez telefon. Kto szybciej. Kto dokładniej.
- Przekazywanie wiadomości szyfrem.
- Różne rodzaje szyfrów.

Ćwiczenia fizyczne

- Tak jak żołnierze z AK i harcerze z SzSz byli sprawni fizycznie, tak samo i kandydaci na sprawność muszą wykazać się swoim wyrobieniem.
- W czasie zbiórek należy wprowadzić treningi komandoskie: biegi, skoki, rzuty.
- Biegi z przeszkodami, podkradanie, czołganie.
- Siłowanie się na ręce, nogami, przewracanie.
- Można też wprowadzić strzelanie z wiatrówki do celu, ale z zachowaniem warunków bezpieczeństwa. W AK, ponieważ używało się

ostrej amunicji, zasady bezpieczeństwa były bardzo ściśle przestrzegane !

Pierwsza pomoc

We wszystkich działaniach AK i SzSz Partyzanci i Powstańcy byli przede wszystkim zdani na własne siły i musieli, kiedy było potrzeba, udzielać pomocy swoim kolegom.

- Przerabiając Sprawność trzeba przypomnieć, albo nauczyć zasadniczych czynności Pierwszej Pomocy.
- Opatrunek ręki, złamana noga (usztywnienie), przenoszenie rannych, prowizoryczne nosze i t.p.

Obserwacja

Umiejętność dokładnej obserwacji była szczególnie ważna wśród harcerzy - wywiadowców.

- Rozpoznawanie kolegów (częściowo zasłoniętych) patrząc tylko na ich ręce, nogi, buty, włosy.
- Zapamiętywanie numerów, typów przejeżdżających samochodów.

Kto najwięcej.

- Zastępowy idzie z zastępem ulicą, poczym zapytuje o różne zauważone szczegóły domów, osób, lamp.

Punktualność

- Na zbiórki tej sprawności kandydaci muszą przychodzić bardzo punktualnie. Co do minuty !
- Zsynchronizujcie zegarki. W czasie zbiórki poszczególni harcerze mają się meldować w wyznaczonym terminie.
- Bez zegarków każdy odlicza kiedy minęły 3 minuty.
- W ustalonych dokładnie terminach chłopcy telefonują do zastępowego. Albo do budki telefonicznej.
- Ćwiczenia na mieście. Ukryty list nakazujący meldowanie się o określonej godzinie.

Ćwiczenia miejskie

- Przekradanie w ubraniach cywilnych do miejsca zbiórki. Obrona w mundurach. Najlepiej wieczorem.
- Zmiana. Obrona po cywilnemu. Trzeba ich rozpoznać.
- Uwaga: Trzeba dokładnie ustalić zasady gry. Na ile kroków wolno zatrzymywać. Czy wolno używać pojazdów.
- Unikanie pościgu. Jeden lub dwóch - reszta stara ich wytropić między punktami A i B.
- To samo, ale niosąc duże pudło tekturowe.

Podobne sytuacje często mieli harcerze, kiedy przenosili tajne gazetki,

albo broń w mieście i musieli ukrywać się przed patrolami niemieckimi.

Gry na obozie

- Patrz notatki o Obozie. Organizuj wielkie Gry !

Obóz harcerski „Polska Walcząca” (napisany w 1984r)

Jeżeli mamy w tym roku uczcić 40-lecie Powstania Warszawskiego to zróbmy to po harcersku, na letnim obozie, wprowadzając tematykę „Polski Walczącej”, „Armii Krajowej” i „Szarych Szeregów”.

- Wprowadźmy tą tematykę do nazwy obozu,
- wykorzystajmy piosenki z tamtych czasów,
- zorganizujmy ćwiczenia i punktację obozów w oparciu o akcje A.K.,
- użyjmy symboli „Małego Sabotażu” w zdobnictwie obozowym, kronikach, albumach,
- opowiedzmy o Partyzantach i Batalionach harcerskich przy ognisku,
- zróbmy apel poległych, pomódlmy się wieczorem za naszych braci i siostry, którzy oddali życie za wolną Polskę.

Aby uwzględnić te wszystkie elementy w programie obozu, Komenda musi wcześniej i dobrze zapoznać się z działalnością Armii Krajowej i Harcerstwa w czasie okupacji niemieckiej i Powstania. Jako podstawę radzę wziąć książkę p.t. „Wielka Gra” wydaną w Londynie przez Koło b.żołnierzy A.K.

Książka ta zawiera wszystkie zasadnicze informacje o Armii Krajowej, „Szarych Szeregach”, „Małym Sabotażu”, Harcerskiej służbie w czasie okupacji i Powstania jak również daje sylwetki znanych harcerzy i harcerek oraz opowiadania i wspomnienia z akcji konspiracyjnej i powstańczej.

Oczywiście, że oprócz tej książki jest wiele innych opracowań, artykułów, broszur. Trzeba tylko się wysilić i poszukać odpowiednich materiałów w bibliotekach, księgarniach, wśród znajomych, byłych żołnierzy A.K., a także w wydawnictwach angielskich.

Nazwa obozu - Hasło

Istnieje wiele nazw związanych z A.K. i Powstaniem, które można użyć jako nazwę obozu. Poniżej daję kilka dla przykładów:

- „Szare Szeregi” - konspiracyjna nazwa organizacji harcerzy działających w czasie okupacji niemieckiej.
- „Jędrusie” - nazwa sławnego oddziału partyzanckiego.
- „Kotwica” - symbol „Polski Walczącej” malowany na murach miast polskich. Symbol A.K.
- „Chłopcy z lasu” - ogólne określenie partyzantów Armii Krajowej
- „Zośka”, „Parasol” - nazwy batalionów harcerskich w Powstaniu
- „Obóz G.S.” - harcerskie Grupy Szturmowe.

- „Zawiszacy” - konspiracyjna nazwa młodych harcerzy
- „Wawer” - nazwa organizacji małego sabotażu
- „Bądź Gotów” - konspiracyjna nazwa Organizacji harcererek.

Dla zastępów obozowych trzeba wymyślić nazwy nawiązujące do ogólnej nazwy obozu n.p.:

- Obóz „Zośka” - zastępy „Maciek”, „Rudy”, „Alek” (kompanie z batalionu).
- Obóz „Wawer” - zastępy: „Kamiński”, „Michalski”, „Zadrożny” (Dowódcy „Małego Sabotażu w organizacji „Wawer”).
- Obóz „G.S.” - zastępy: „Panterka”, „Sten”, „Granat”.
- Obóz „Chłopcy z Lasu” - zastępy „Jeleń”, „Longin”, „Barabasz” (oddziały partyzanckie).

Pieśni - Piosenki

Do hasła obozowego trzeba też dodać jedną specjalnie pasującą piosenkę.

A oprócz tego trzeba zebrać piosenki Akowskie. Wydrukować i zrobić mały śpiewnik obozowy. Melodie wielu piosenek są nagrane na płytach („Dziś do Ciebie przyjść nie mogę”), albo na taśmach.

- „Hej chłopcy bagnety na broń” - słowa napisane przez Krystynę Krahelską, Harcerkę poległą w Powstaniu.
- „Marsz Mokotowa” - pieśń powstańcza oddziału „Baszta”, w którym było wielu harcerzy
- „Pałacyk Michła” - Hymn batalionu „Parasol” napisany przez J.Szczepańskiego „Ziute”
- „Deszcz Jesienny” - Piosenka leśnych oddziałów harcerskich. M.Matuszkiewicz „Rysiek”
- „Dziś do Ciebie przyjść nie mogę” - Kołysanka leśna partyzantów.
- „Pytali się nas daleko” - piosenka wojenna 21-ej Warszawskiej Drużyny Harcerzy.
- „Smutna rzeka” - sentymentalna pieśń autorstwa Krystyny Krahelskiej.
- „Rozszumiały się wierzby płaczące” - przedwojenna melodia śpiewana przez żołnierzy.
- „Serce w plecaku” - bardzo popularna piosenka czasu wojny.
- „Szturmówka” - pieśń śpiewana w Polsce i oddziałach polskich na zachodzie.
- „Więc szumcie nam jodły piosenkę” - pieśń partyzantów z oddziału „Ponury”.
- „Dorota” - pieśń ułożona przez harcerza J. Dargiel w konspiracyjnej szkole podchorążych.
- „Natalia” - Autor tej piosenki zginął w czasie składania wieńca pod pomnikiem Kopernika w Warszawie.
- „Sanitariuszka Małgorzatka” - piosenka o prawdziwej Małgorzacie

napisana przez Andrzeja Markowskiego.

- „Siekiera, motyka”, „Grunt to Rodzinka”, „Dnia 1 września” - piosenki podwórkowe z okresu okupacji, nadające się do wesołych pokazów.

(Dla zainteresowanych w pieśniach z lat 1939-1945, polecam doskonałą i ciekawą antologię, prawie wszystkich pieśni w zbiorze „Niech wiatr ją poniesie do miasta”, Autor - Tadeusz Szewera)

Ćwiczenia - Biegi harcerskie

Działalność Armii Krajowej, Partyzantów, czy Oddziałów Dywersyjnych „Kedyw” nadaje się bardzo dobrze do wprowadzenia jako temat do ćwiczeń polowych. Każdą akcję sabotażową, czy dywersyjną zawsze poprzedzała solidna zaprawa uczestników. Ten element można wykorzystać do wielu ćwiczeń przygotowawczych na obozie jak gimnastyka, siłowanie się, podkradanie, biegi z przeszkodami, wspinaczka, rzuty do celu. Można też ćwiczyć słuch (podkradanie z zawiązanymi oczyma, cierpliwość (zamieranie bez ruchu w zamaskowanym miejscu) punktualność (z zegarkiem, lub bez), szybką orientację (reakcja na niespodziewane sytuacje).

Możliwości ciekawych ćwiczeń jest wiele. Trzeba jednak, tak jak to miało miejsce wśród harcerzy w Armii Krajowej, dobrze i solidnie się przygotować. Duże ćwiczenia polowe można oprzeć na prawdziwych akcjach z czasów walk z okupantem.

- „Odbicie więźniów pod Arsenalem” - szczegóły znajdziesz w książce A. Kamińskiego „Kamienie na szaniec” albo S. Broniewskiego „Walka pod Arsenalem”.
- „Zdobycie posterunku niemieckiego pod Sieczychami” - patrz „Kamienie na szaniec”
- Zwycięski atak i śmierć hm T. Zawadzkiego "Zośki".
- Odebranie zrzutu lotniczego - do wykorzystania głównie w ćwiczeniach nocnych.
- Podkradanie, sygnalizacja, przenoszenie zasobnika, przedzieranie się.
- Lądowanie „Cichociemnego” - Zrzutek z samolotu, z Anglii ląduje w okupowanej Polsce. Trzeba go przeprowadzić przez teren nieprzyjaciela bez strat.
- Wysłanie pociągu - przeczytaj urywek z „Kamieni na szaniec”
- Rozpoznanie terenu: szkice terenu. Dostarczenie „dynamitu”. Akcja nocna, wycofanie bez strat.
- Sanitariuszki - Przenoszenie rannych przez trudny teren, barykady, tunele.
- Opatrywanie chorych. Sprawność „Pierwszej Pomocy”.
- Łącznicy - przenoszenie listów w dzień i w nocy. Szyfry, tajne listy, listy pamięciowe.
- Kurier z Warszawy - Gra oparta na historii przedostania się wysłannika A.K. z Warszawy do Londynu w czasie wojny. Po drodze przygody, trudności.

Na ćwiczenia „bojowe” można użyć sytuację z Powstania, gdy Grupy bojowe ze Starówki przedzierały się do Śródmieścia (pola „minowe”, zasadzki, granaty z mąki, rakiery i tp. Można też znaleźć odpowiednio trudną trasę terenową (gęsty las, mokradła, wąwozy, przechodzenie po linie, obciążać uczestników balonami z wodą, czołgać się pod przeszkodami) i nazwać te ćwiczenia „Przejście Akowców przez kanały ze Starówki. Oczywiście trzeba przedtem lub po ćwiczeniach wyjaśnić jak to naprawdę było w Powstaniu.

Do gier i ćwiczeń nie zapominajcie o rekwizytach jak hełmy, opaski biało-czerwone, opaski czerwone ze swastyką, „Panterki”, fajerwerki (użyte za zgodą gospodarzy terenu).

Ogniska - Uroczystości

Ogniska wieczorne to szczególna okazja do przekazania dziewczętom i chłopcom historii minionych lat. Kiedy 40-lat temu ich rówieśnicy walczyli i ginęli za Ojczyznę.

Planując ogniska można im nadać specjalny charakter przez powiązanie na przykład z „Partyzantami”, albo z „Szarymi Szeregami”, czy też zrobić ognisko poświęcone samemu Powstaniu Warszawskiemu.

Zacznijcie ognisko pieśnią związaną z tematem. Zastępy niech przygotowują pokazy. Improvizujcie krótkie akcje bojowe, zgadujcie postacie (literami), przedstawiajcie symbole, ilustrujcie piosenki (szarady z TV). Dobrze będzie jeśli w czasie dnia ktoś z Komendy, kto zapoznał się lepiej z materiałem historycznym, przygotowuje program takiego ogniska i potrzebne rekwizyty.

Pieśni też trzeba przygotować, przećwiczyć i dobrać do nastroju ogniska. Niektóre nadają się lepiej do śpiewania zbiorowego, inne może ktoś zaśpiewać solo, a reszta niech śpiewa refren. Piosenka „Hej chłopcy” doskonale nadaje się do gwizdania (w ten sposób poznawali się „Zawiszacy” na ulicach Warszawy).

Z gawędami często są kłopoty, ale znów, od czego są książki, broszury czy notatki. Małe urywki dajcie na dzień wcześniej do przeczytania zastępowym. Niech oni potem przy ognisku powiedzą swoimi słowami co przeczytali. Czasami można coś przeczytać z książki, opowiedzieć o znanym harcerzu lub harcerce (patrz „sylwetki” w książce „Wielka Gra”). Gawędę warto urozmaicić piosenką czy może dobrym wierszem harcerza z powstania. W obecnych czasach warto też wykorzystać magnetofon z nagraniami np. z „Dziś do Ciebie przyjść nie mogę”.

Jeśli się Wam uda, to zaproście do obozu, na ognisko kogoś co był w Armii Krajowej. Niech Wam opowie (tylko poproście, aby na jeden raz nie mówił dłużej niż 10 minut).

Do okrzyków, aby pasowały do danego ogniska użycie nazw dzielnic Warszawy, nazw oddziałów, odgłosów strzałów, wybuchów. Wykrzyknijcie kawałki piosenek. Przykładowo: „Broni się.. Mokotów, Powiśle, Czerników”, „Naprzód - Hurra x 3 – Armia AK”

Któregoś wieczoru, najlepiej pod koniec obozu zróbcie uroczysty apel poległych harcerzek i harcerzy. Przygotujcie świece lub pochodnie. Może znajdziecie werbel, lub sygnałową. Wyczytajcie listę tych co odeszli walcząc za Polskę, „...jak kamienie przez Boga rzucone na Szaniec.” Odmówcie za Nich „Wieczne odpoczywanie”.

Kroniki - Poczta

W czasie obozu Kronikarz powinien prowadzić specjalną kronikę wydarzeń opartych na przebiegu Powstania Warszawskiego i łączyć je z życiem obozowym.

Na tablicy rozkazów niech się ukazują Wiadomości „z pola walki”, nazwy oddziałów, daty ważniejszych akcji, kopie piosenek, rysunki. Można urządzić, szczególnie gdy deszcz pada (lepiej nie !) konkurs na rysunek powstańczy. Przed obozem zbierzcie kilka fotokopii z książek o AK i Powstaniu. Napewno się przydadzą. Miejcie mapę Warszawy, a jeszcze lepiej szkice rozmieszczenia oddziałów w Warszawie.

Jeśli macie więcej piszących to można pokusić się o wydanie „Gazetki Powstańczej”, w której będą opisy dni obozowych, jak również informacje z lat 1939 do 1945 w Polsce.

Jeśli są między wami filateliści to zapoznajcie się z pocztą i znaczkami powstańczymi, a sami zróbcie pieczęć obozową ze znakiem „Kotwicy” i datami 1944-1984. Pieczęć robi się z drzewa, linoleum, albo ostatecznie z kartofla. A potem stemplujcie wszystkie kartki i listy wychodzące z obozu.

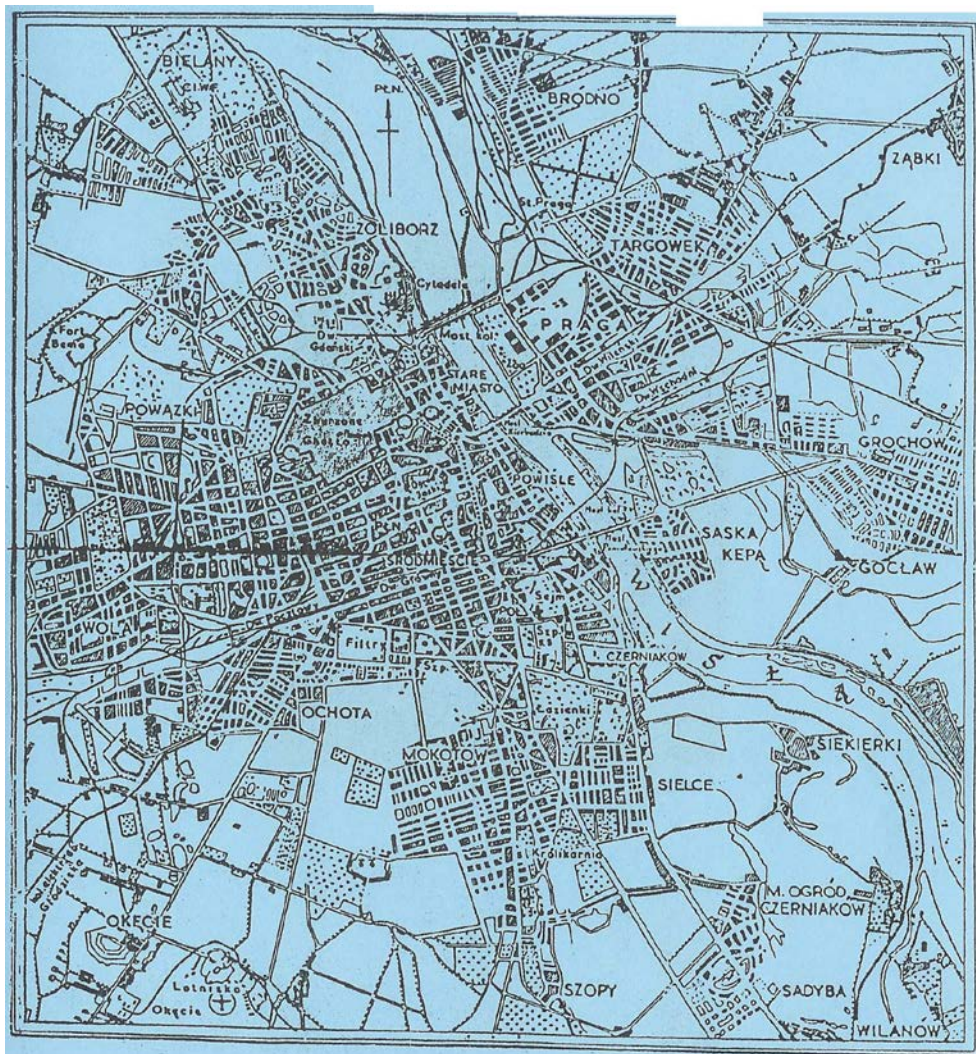
Na ozdoby obozowe, temat obecny może mniej się nadaje niż w obozie puszczańskim, ale warto poruszyć głowę i coś ciekawego wymyślić. Wyjątkowo można chyba użyć takie materiały jak cegły (na mur z napisami), kamienie (na barykadę czy szaniec), korzenie do stworzenia postaci lub broni, szyszki jako - granaty, a stary helm też by się przydał !

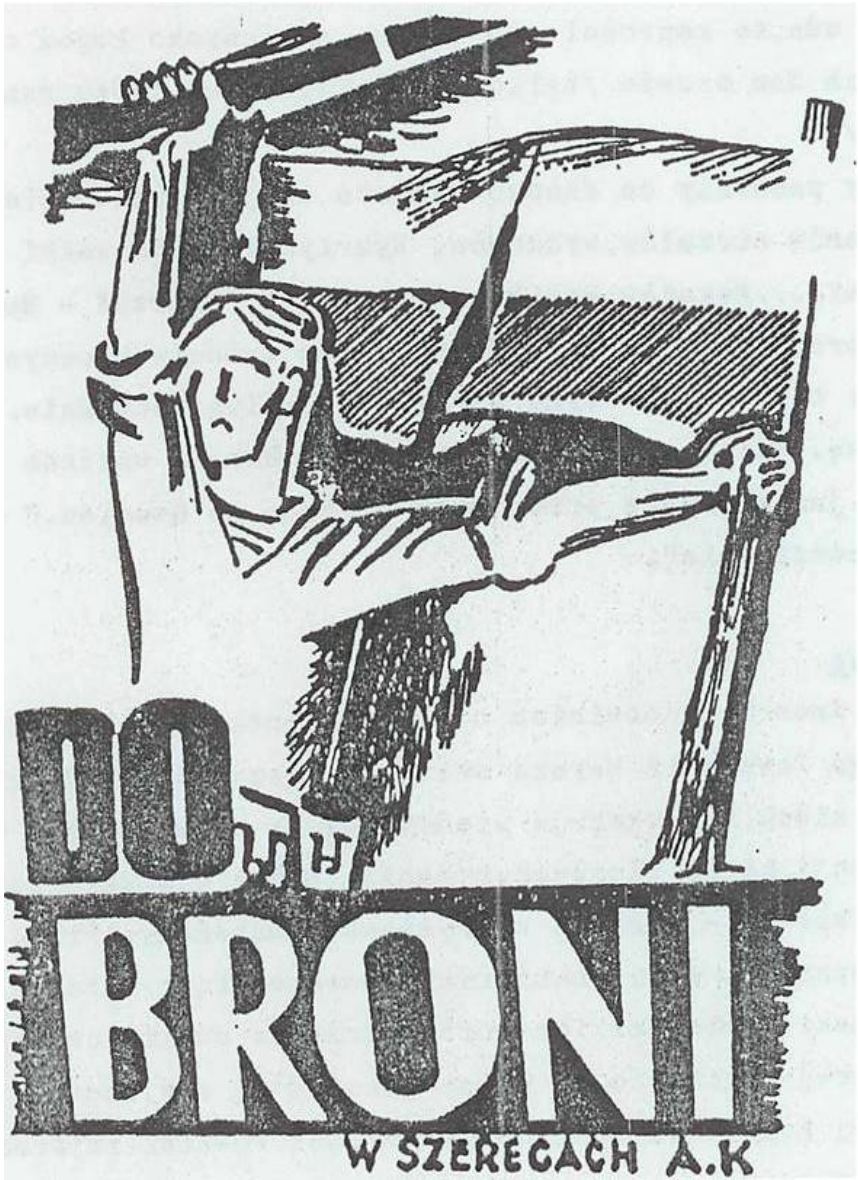
Wszystkim uczestnikom tegorocznych obozów życzę wiele słonecznej pogody, oraz aby przeżyli dni obozowe w myśl słów z piosenki „Hej, chłopcy”:

„ ... Ciemna noc się nad nami roziskrzyła gwiazdami,
Jasne wstęgi dróg w pyłe, długie noce i dni,
Młoda Polska zwycięska jest w nas i przed nami
W równym rytmie marsza: raz, dwa, trzy !”

Stefan Bogdanowicz hm.

PLAN WARSZAWY

Plakat powstańczy – sierpień 1944